

Miloš
Jurkovič

Kruhy

hudobné entrum
MUSIC CENTRE SLOVAKIA

MILOŠ JURKOVIČ
Kruhy

Miloš
Jurkovič
Kruhy

HUDOBNÉ
CENTRUM
2019

MILOŠ JURKOVIČ
KRUHY

© Miloš Jurkovič
© Hudobné centrum, Bratislava 2019

foto na obálke © Juraj Linzboth
obálka © Pergamen s. r. o.

Fotografie pochádzajú z rodinného archívu Miloša Jurkoviča.
Prosíme fotografov, ktorí v knihe nájdu svoju fotografiu, aby to oznámili vydavateľovi.

ISBN 978-80-89427-37-6 (print)
ISBN 978-80-89427-64-2 (ePDF)

Obsah

Slovo Milana Lasicu	9
Prvý predhovor – prečo Kruhy?	11
Druhý predhovor.	12
Kruh 1: Detstvo a škola	14
Kruh 2: Jazz môj každodenný, ale aj „Tanzmusik“	29
Kruh 3: Polstoročnica „Sväzáckych predpoludní“	45
Prvá polovica kruhu 4: Vysoká škola múzických umení – študent	67
Extempore: Vyznanie lásky jednej budove	79
Kruh 5: Vojenský umelecký súbor – VUS.	84
Prvá polovica kruhu 6: SOSR – člen orchestra	99
Kruh 7: Pódium pre sólistu	119
Druhá polovica kruhu 4: Vysoká škola múzických umení – učiteľ	157
Kruh 8: OPUS.	179
Druhá polovica kruhu 6: SOSR – šéf	184
Kruh 9: Mozaika spolkov a čestných funkcií	193
Kruh 10: Galéria osobností	203
Životopisné údaje	254
Ocenenia	257
Flautová trieda prof. Jurkoviča	258
Diskografia	261
Menný register	265

Slovo Milana Lasicu

Nechcem si prisvojovať zásluhy, ale podotýkam vo všetkej skromnosti, že som to bol ja (alebo aj ja), kto nabádal Miloša Jurkoviča, aby napísal pamäti. Je to dôležité, pretože, aby som citoval svoj verš, „vždy bola naša sila v zabúdaní“. A to je zle. Kto si nič nepamätá, netuší, čo ho čaká. Je na nás, aby sme mapovali vlastné životy, aj keď taká mapa bude vždy viac žiarit ružovými farbami ako akýmkoľvek inými. Človek má tendenciu rozmýšľať o sebe zhovievavo. Niekedy až príliš. Ale to rozhodne nie je prípad Milošovho textu. Nehovorí ani tak o sebe ako o okolnostiach, v ktorých sa ocitol, o prostredí, z ktorého vychádzal a ktoré ho formovalo, o časoch, v ktorých žil.

Zoznámili sme sa na „sväzáčkových“ predpoludniach, o ktorých píše: zdá sa, že aj pre neho, rovnako ako pre mňa a Jula Satinského, to boli „hviezdne chvíle“ našich začiatkov. Netrvali dlho, ale o to viac nás ovplyvnili. Miloš s jazzovými priateľmi bol neúprosným fanúšikom štýlu „west coast“ a ich idolom bol Modern Jazz Quartet. Neskoršie sme boli zase spolu na vojne, vo Vojenskom umeleckom súbore, kde sme mohli pokračovať v tom, čo sme predtým načili.

Miloš je výnimočný tým, že ako muzikant je tzv. obojživelník, teda interpret vážnej hudby aj jazzu. Takých nie je veľa ani doma, ani vo svete. Chcel by som ho spomenúť aj ako autora. Možno to bude pre mnohých prekvapenie, ale asi pred päťdesiatimi piatimi rokmi sme spolu napísali pesničku s mojím textom, volala sa *Chmúrne ráno*. Dodnes si ju občas pospevujem.

Chcem spomenúť ešte jednu dôležitú vec. V osemdesiatom deviatom bol Miloš rektorom VŠMU a v novembri to bol on, kto sa postavil na stranu štrajkujúcich študentov a spolu s nimi sa vzoprel moci. Nezaprel v sebe ozajstného jazzmana. Táto knižka mapuje jeho život, ale nájdeme sa v nej všetci.

Milan Lasica

Prvý predhovor – prečo Kruhy?

Moji oblúbení Monty Python začiatkom sedemdesiatych rokov uvádzali sériu skečov pod názvom, ktorý ustavične opakoval John Cleese: *And Now for Something Completely Different...* Až keď som mal napísané niektoré texty tejto knižky, uvedomil som si, že môj zdanlivo hudobne monotematický život je v skutočnosti portfóliom diferencovaných svetov, ktoré sa ako kruhy prelínajú a všetky sa otvárajú huslovým kľúčom (parafráza na Miroslava Váľka). Svety študenta hudby, člena symfonického orchestra, jazzového hráča, klasického sólistu, hudobného pedagóga, akademického funkcionára, rektora vysokej múzickej školy, riaditeľa orchestra či hudobného vydavateľstva, organizátora hudobného života: tieto svety majú svoje špecifiká, ale spája ich spoločný vesmír hudby. Sú zviazané a istou časťou sa prekrývajú.

Jeden nesmierne dôležitý kruh môjho života z tohto rozprávania úmyselne vynechávam: rodinu, o ktorej sa zmieňujem len v kruhu Detstvo. Mám pocit, že by sa mi to len plietlo, a koniec koncov *family is something really different*.

Tak teda „Kruhy“. And these ARE different, but not completely.

Druhý predhovor

*Osel člověk, ten se lehce zná,
stále křičí: „IÁ, IÁ, IÁ!“*
(Karel Havlíček Borovský)

Profesor Rudolf Macudzinski, výnimočný ako klavirista rovnako ako originálna nátura, mal životné jubileum. Spolu s ním aj jeho manželka Sylvia, ktorá síce podľa rodného listu bola o rok staršia, ale starostlivo to tajila k veľkému gaudiu bratislavskej hudobnej obce, v ktorej každý o tom vedel, ale tváril sa, že nevie. Patrilo to k bratislavskému hudobnému folklóru. Pani Sylvia bola rovnako výbornou klaviristkou a s Rudym tvorili vysoko oceňované klavírne duo. Takže Slovenská televízia, ktorá sa v tom čase okrem šírenia socialistickej ideológie starala aj o kultúru, prijala rozhodnutie natočiť tomuto duu k jubileu dokument – vravelo sa tomu vtedy „medailón“. Scenár bol dosť voľný, stačilo splniť dve podmienky: nesmie tam byť nič protištátne/protisocialistické a musí tam byť minulosť, prítomnosť a aj plány jubilatov do budúcnosti.

Povedané, spravené. Prítomnosť – to bola Bratislava, klavírna trieda na HFVŠMU, koncertné pódium, domček na Úprkovej ulici. „Minulosť je Brno – tam sme obaja študovali a aj sa zoznámili“, vyhlásil Rudy a jedného rána mikrobús s kameramanom, režisérom a jubilantmi vyrazil týmto smerom. Ešte nebola dialnica, tak pekne

po starej ceste, keď tu na prvej križovatke za Lamačom Rudy zavlel „Doprava a zastať!“ A prekvapenému tímu prikázal natáčať, „... lebo tam vidíte našu budúcnosť.“ V lúčoch ranného slnka sa jagal čerstvo postavený architektonický skvost Ferdinanda Milučkého – bratislavské Krematórium...

Život je príliš vážna vec na to, aby ho človek prežil bez humoru, a preto som takéto prístupy k nemu vždy prijímal s porozumením. Väčšina ľudí sa v prvej polovici svojho života humoru nebráni, ale v tej druhej niektorí tento zmysel strácajú. Na vine sú nielen starosti a choroby, ale aj jav, ktorý som si sám pre seba definoval ako stav, keď si začne človek sám seba neprímerane vážiť. Vtedy humor ide stranou a dotýčný len starostlivo sleduje, či si ho takto považujú aj ostatní a či náhodou nejaké vtípne poznámky nezlahčujú jeho zásluhy. V tomto období postihnutá osoba – povedané po prešporsky – „stráca glanc“, občasne natrvalo. Jednou z indícií, ktorá naznačuje prechod do takéhoto stavu je aj narastajúce nutkanie postihnutého začať písať spomienky, v ktorých dominuje prvé osobné zámeno jednotného čísla. Toto nutkanie vzniká bez ohľadu na to, či je vôbec hodno o čomsi písať, často dokonca v reverznej súvislosti. Odkedy sa píše na počítači, je takýchto spisov stále viac, prečítal som si ich dosť a nie raz som si pritom spomenul na Havlíčkov epigram.

Svetoznáma čembalistka Zuzana Růžičková tento problém nemala. V útlej knižke umne a skromne votkala svoj životný príbeh do kapitol, z ktorých každá hovorí o jej spolupráci s nejakým vynikajúcim hudobníkom. Elegantné riešenie, ktoré navyše dáva vyniknúť jej umeleckému a ľudskému rozmeru bez hlúpeho sebaadorovania.

Idem písať, pani Zuzanku nebudem kopírovať, ale budem sa snažiť nestratiť glanc. A budem aj vážny, ale nie stále.

Kruh 1

Detstvo a škola

Ten zvláštny rozpor v morálke a myslení intelektuálskej strednej triedy – konzumácia umenia ako samozrejmej súčasti životných potrieb a súčasne odmietaná predstava, že by sa naše nadané dieťa stalo profesionálnym umelcom (= bohémom, nezodpovedným človekom, vyvrhelom) – spôsobil, že som sa k povolaniu hudobníka dostal veľmi neskoro. Takže nezačínam svoje spomienky tak, ako je typické u umelcov: „Už ako dieťa...“ V našej rodine pritom umenie a predovšetkým hudba patrili k niečomu každodennému. Mamin pekný, krehký soprán, ktorý bol dokonca istý čas školený legendárnym profesorom Egemom, ma sprevádzal nielen národnými pesničkami, ale aj úryvkami z oper. Návštevy koncertov, opery a operety, rodinné spievanky, ktoré sprevádzali mnohé stretnutia – to všetko formovalo môj vzťah k hudbe. Niektoré z tých stretnutí mali až magickú atmosféru 19. storočia – to keď rodina zasadla u troch starých tiet Stanekových v ich romantickej vile na Hlbokej ceste číslo 6 v obyvačke vykúrenej liatinovými kachľami a zariadenej v *altdeutsch* štýle. V sprievode starého pianína zn. Wessely-Wien, ktoré dodnes pietne uchovávam, sa spievalo od folklóru cez ruské

romance až po piesne od Schneidera-Trnavského a Čajkovského. Hra na klavíri bola samozrejmosťou, rovnako ako za prirodzené sa v rodine považovalo, že umenie patrí k výplni voľného času, ale: slušný človek má mať *solídne* povolanie.

A tak hudobne nadané dieťa spievalo, poznalo veľa ľudových piesní, chodilo na koncerty, do divadla a na výstavy, veľa čítalo a v škole prospievalo. Chodilo na klavír, samozrejme, a nebolo z toho veľmi očarené, pretože bolo treba denne cvičiť. Každoročné hodnotenie všetkých dám, ktoré ma postupne učili, vyznievalo unisono: nadaný, ale lenivý. V skutočnosti nebola to ani tak lenivosť, ale nedostatočná motivácia: klavír nebol nástrojom, ktorý by ma dokázal pripútať, ako sa oveľa neskôr ukázalo. Ale medzitým museli uplynúť roky.

Evanjelická jurkovičovská rodina je konzervatívna. Povahou sú to zodpovední hospodári, tým bol aj zakladateľ rodu Samuel Jurkovič, ktorý v 19. storočí v Sobotišti vytvoril prvé slovenské gazdovské družstvo, stýkal sa a spolupracoval so štúrovcami. Jeho dcéra bola prvá slovenská herečka Anička Jurkovičová, neskôr manželka Jozefa Miloslava Hurbana. V rodokmeni sa spomínajú aj Vajanskí, Boorovci, Royovci a iné slávne mená, na čele s mojím prastrýcom architektom Dušanom Jurkovičom (to bolo prijateľné, pretože síce architekt je umelec, ale súčasne je to „solídne“ povolanie a ujko Dušan aj úspešne podnikal). A koniec koncov Anička to herectvo prevádzkovala len ako slobodná a po vydaji sa preorientovala na starostlivú matku rodiny. Najlepším dôkazom toho je jej deväť detí, z ktorých najstarší bol Svetozár Hurban-Vajanský.

Našťastie z matinej strany bol svetonázor o niečo volnejší. Jej otec Ferdinand Krafta bol síce evanjelickým farárom (podobne ako starý tata z otcovej strany a otcov brat takisto), ale na rozdiel od jurkovičovských duchovných nebol strnulý vo svojej viere, mal zmysel pre humor a jeho uvoľnenosť šla tak ďaleko, že sa stal autorom textov tzv. *šlágrov*, z ktorých *Milá moja*, *premilená moja* (hudba Ernest Genersich) sa dodnes uvádza v análoch slovenskej prapopmusic.

Tento muž prítlačlivého zovňajšku vykonával citovanú lahkovážnu činnosť pod umeleckým menom Ferdo Krafta-Zariečsky, čo v tom čase pre kňaza bolo asi také, ako dnes nazvať sa Whisky, Rytmus, či Koňýk. Nemení to však nič na veci, že túto činnosť vykonával popri váženom povolání. Vplyv a gény tejto polovice rodiny zohrali dôležitú úlohu v zmäkčení jurkovičovského konzervativizmu pri utváraní mojich povahových vlastností.

Môj otec bol zakladajúcim (od roku 1928) riaditeľom Slovenského národného (pôvodne Zemedelského) múzea. V tejto imponujúcej budove na Vajanského nábreží v Bratislave, diela architekta Harmínca, som prežil v služobnom byte prvé, kúzelné roky. Múzeum je najkrajšie v čase, keď nie je otvorené pre verejnosť (aj v Hollywoode to už zistili) a keď ma môj otec, vládca všetkých jeho pokladov, vodí nielen po expozíciách, ale aj po depozitoch a o všetkom vie všetko. Privilégiá ako chytiť do ruky tureckú šablú s rukoväťou vykladanou polodrahokamami, obdivovať zblízka funkčný model trnavského cukrovaru v dielni jemného mechanika pána Zacskóa a neskôr jeho syna a pokračovateľa Ernesta, vidieť ako sa pripravujú zvieratá a hmyz v ateliéri Toníka Wolfa, spolu s významnými vedkyňami Dr. Alžbetou Güntherovou a Dr. Ľudmilou Kraskovskou sledovať umenovedné a archeologické výskumy, voňať čerstvé bukové hobliny v stolárskej dielni majstra Fabiána Brenčiča, kde sa vyrábali všetky vitríny do expozícií, toto všetko korunované častými návštevami dvojpodlažnej kotolne, kde hučalo v obrovskej peci a vládol večne čierny pán Rosipal, ktorý mi dovolil tiskať a na točniciach obracať „ponvágle“ na uhlie – rozprávkový mikrokozmos dieťaťa, ktoré nasávalo do seba plnými dúškami všetky tie zázraky okolo seba. Patrili k tomu aj hodiny strávené v otcovej úradovni, kde sa o mňa starali decentné a milé dámy – pani Erdélyová, vyslovene materský typ, a oveľa mladšia slečna Tomanová, ktoré ma zasobovali rôznymi kancelárskymi potrebami a boli mi vzorom, ako sa krásne píše (klasickým perom, namáčaným do kalamára). Mali ma úprimne rady a mne sa zvlášť páčilo, keď ma slečna Tomanová

k sebe privinula, pretože mala nádherne vyvinuté poprsie. Keďže svet je malý, o mnoho rokov neskôr som učil na VŠMU jej veľmi nadanú vnučku, ktorá síce podedila krásu svojej starej mamy, nie však tento jej pekný zvyk.

Do spomínaného ansámblu pribudli v rokoch 1952 – 1955 ďalšie dve mimoriadne osobnosti: Dr. Magda Husáková-Lokvencová a Dr. Ester Plicková. Pani Lokvencová, umelecká odchovankyňa Jána Jamnického, bola do múzea v časoch väznenia jej manžela „uprataná“, pretože z Novej scény, kde bola herečkou a režisérkou, ju vyhodili. „Upratanie“ bol v období socializmu bežný postup zaobchádzania s ľuďmi, ktorí sa stali nepohodlnými, napríklad o viac ako dvadsať rokov neskôr bola na VŠMU uprataná iná nepohodlná osobnosť – Juraj Alner do funkcie vedúceho Knižnice VŠMU. Medzi týmto spôsobom upratania a väzením bol ešte medzistupeň: v bratislavskej panelárni sa mnohí robotníci medzi sebou oslovovali „pán inžinier“, „pán doktor“ a „pán profesor“. Upratovanie bola v totalitných režimoch vôbec obľúbená manipulácia pre osoby s diagnózou „príbuzný delikventa“. Keď ujo Rudo, generál Rudolf Viest, vstúpil do Slovenského národného povstania, jeho sestru, moju starú mamu, promptne upratali do koncentračného tábora a aby jej nebolo smutno, tak aj so starým tatom. Našťastie Terezín nebola kategória vyhladzovacieho tábora, prežili to.

Dr. Lokvencovú prideliť do múzea s úlohou založiť divadelný archív, ktorý tam dovtedy neexistoval. Výsledky jej práce boli veľmi užitočné o niekoľko rokov neskôr, keď v roku 1961 vznikol Divadelný ústav. Jej partner Ctibor Filčík ju v múzeu občas navštevoval a ja som ako citlivý pubertiak veľmi vnímal charizmu tohto uhnančivo krásneho páru ľudí. U Filčíka, prvého herca, ktorého som mal možnosť vidieť mimo javiska, som cítil akési fluidum, ktorému som nevedel prísť na meno. Až neskôr som si uvedomil, čo to bolo: pre herca je celý svet javiskom. Pre herca jeho typu to platilo dvojnásobne.

Magda Lokvencová bola pre Filčíka múzou, ktorá ho v jeho tvorbe posúvala vpred. Stála aj za jeho rolou v Sartrovej hre *Diabol*

a *Pán Boh*, známej tým, že je „prekliata“, lebo herci, ktorí ju prijali, predčasne zomierali. Na povery neverím, ale Filčík po premiére ťažko ochorel a v tom istom roku (1966) Magda Lokvencová zomrela ako päťdesiatročná – zvláštna zhoda okolností?

Skvelý herec Ctibor Filčík bol neskôr opakovane navrhovaný na udelenie titulu národného umelca, ale nikdy to neprešlo cez prezidentský stôl. Gustáv Husák bol nesporne osobnosťou, i keď kontroverznou, ale zrejme nemal ten ľudský formát, aby sa povzniesol nad pocit, že sa teraz môže vyvršíť na človeku, ktorý nastúpil v živote Magdy na jeho miesto. Alebo to bola skôr autocen-zúra „predposraných“ navrhovateľov? Neviem...

Ester Plicková, vynikajúca etnografka, neter slávneho Karola Plicku, bola iná ako Magda – bola sniečko. Vždy usmiata, priateľská, so zmyslom pre humor. Počas tých niekoľkých rokov, čo boli s Magdou Lokvencovou zamestnankyňami múzea, sa napriek rozdielnym povahám veľmi zblížili. Medzi Ester a mnou nebol taký veľký vekový rozdiel ako medzi mnou a pani Lokvencovou, vytvorili sme si priateľský vzťah. Život nás neskôr zavial na rôzne strany a naše kontakty postupne zanikli. Ester po čase veľmi pekne hodnotila vtedajšiu „mikroklímu“ v Slovenskom národnom múzeu a podiel môjho otca na nej:

„V múzeu vládlo zvláštne ovzdušie, celkom nezvyčajné na vtedajšiu dobu. Vo vzťahoch medzi ľuďmi sa tu ešte stále uplatňovali hodnoty, na iných pracoviskách už dávno zlikvidované – úcta, ohľaduplnosť, korektnosť, poctivosť, čestnosť. Okolo riaditeľa inžiniera Jurkoviča sa sústredila skupinka vynikajúcich ľudí... Ľudia vzácní a výnimoční, s neľahkými životnými osudmi. Všetci, ktorí boli v blízkosti pani Magdy, usilovali sa jej pomôcť a vytvoriť čo najznesiteľnejšiu pracovnú atmosféru.“ (Múzeum, 1966, roč. 11, č. 2).

Ja vám dám mikroklímu, povedala si všemocná strana a rok po odchode týchto dvoch vzácných dám dostal pán riaditeľ Jurkovič kopačky (1956). O tom ešte neskôr.

Do školy (1943) som začal chodiť na Grösslingovú (Štefánikova škola), ale netrvalo dlho a hrozba náletov spojeneckých lietadiel, kvôli ktorým všetci obyvatelia miest museli zastierať večer okná, aby ani lúč svetla neunikol, nás po polroku presťahovala na Hodzovu školu na Palisádach (za socializmu Jilemnického škola). Lenže nálety pokračovali a v roku 1944 sme museli opustiť aj byt v múzeu, ktoré rovnako ležalo v ohrozenej zóne – v blízkosti prístavu a rafinérie Apollo. Nebol to planý poplach, múzeum bolo 16. júna 1944 zasiahnuté bombami a náš byt v podkroví vyhorel do tla. Bývali sme v malom domčeku po starých rodičoch v Modre a otec cestoval denne do Bratislavy. Malé mesto pre mňa bolo zdrojom nových objavov – poľnohospodárstvo, včelárstvo, vinárstvo s jeho čarom starých pivníc, domáce zvieratá, poľovačky – to všetko bol zasa nový svet. Patrilo ku tomu aj chodenie s vedrami po vodu do obecnej studne, rúbanie a nosenie dreva do šporáku a pece v izbe a používanie suchého WC.

Evanjelická školu v dolnej časti Modry však čochvíľa vystriedala ozajstná dedinská škola na Kráľovej. Prišli totiž červenoarmejci, ktorí, keď objavili množstvo tekutého zlata v modranských pivniciach, pohotovo vyhlásili mesto za „strategičeskij punkt“ a dali všetkým obyvateľom 48 hodín na dočasné vystaňovanie s najnutnejšími vecami („všetko nájdete v poriadku po návrate“ – máš ho vidieť!) Vyhnanstvo pôvodne deklarované na týždeň trvalo asi tri mesiace, počas ktorých si osloboditelia dopriali k vínkum aj kultúru: klavír uja Miška vyniesli na celý ten čas do záhrady, kde slnko a dážď urobili svoju prácu. Oslobodili nás aj od iných vecí – v drevárni, kde rodičia zakopali krabicu s rodinnými šperkami, posmešne na nás zívala prázdna jama. Ale veď dejiny nás učia, že takto a ešte horšie sa správali víťazi vždy. Po čase som pochopil, že ten, čo denne nasadzoval v boji svoj život, má svoj uhol pohľadu na civilné banality. Napriek tomu nikdy nezabudnem, že prvé dve ruské slová, ktoré som sa naučil, boli „Davaj časy!“

Na Kráľovej, kam sme sa vystaňovali, sme žili celá rodina v pre-najatej izbe sedliackeho domčeka. Tam som sa naučil, aké užitočné je hnojisko, čo naň môžem a čo nesmiem hádzať, nosil som kra-vám „nápoj“, prihadzoval seno a skúšal aj hnoj kydať. Sypal som sliepkam a krmil zajace. Všetko ma veľmi bavilo, ale ešte viac ma priťahovalo to, čo zostalo na pasienkoch a poliach po prechode frontu: nevybuchnuté strelivo do ručných zbraní a gulometov, míny a bomby, delostrelecké náboje, slovom všetko, čo nám nahradzovalo hračky, ktoré sme v čase vojny stratili. Puškové náboje sme rozoberali kliešťami, strelný prach sme skladovali v zaváracích pohároch a prázdnu „hilzňu“ (nábojnicu) sme položili na kameň a druhým sme na ňu udreli, aby „kapsla“ vybuchla. Z „guliek“ sme nad ohňom vytavovali olovo. Vrchol rozkoše bolo mať niečo väčšieho, napríklad funkčnú mínu, ktorú sme obložili kameňmi, zasypali pušným prachom a priviedli k výbuchu imitáciou „cin-šnúry“: vysypanou cestičkou z pušného prachu, ktorú sme zapálili a utekali sa schovať. Niekoľko mojich spolužiakov, ktorí boli v expe-riimentovaní odvážnejší ako ja, prišlo o pár prstov, jeden dokonca o oko. Ja som utrpel len takú škodu, že keď môj otec objavil môj „muničák“, tak ma strašne zmlátil. Ten výprask si pamätám dodnes.

Chytávali sme v potoku ryby, aj rakov bolo vtedy dosť. Náčinie nebolo, nanajvýš prútik s kusom špagátu a zohnutým špendlíkom, ale radšej sme chytali do ruky. Môj najvýznamnejší rybársky zá-žitok však nastal, keď nás od potoka s revolverom v ruke vydurila čistotná červenoarmejka, ktorá sa tam na koni prišla vykúpať. Sa-mozrejme, že sme sa schovali neďaleko a tak som mal ohromujúcu premiéru – prvá nahá žena v mojom živote. O pol storočia neskôr som si na ten zážitok spomenul, keď môj priateľ v Ždiari Bohuš Olekšák zanôtil goralskú sprostonárodnú:

*Ket jeg byl hlopcisko, vidžol jeg strasidlo,
falatek kožuha, přisite u břuha!*
(Ryby mám rád dodnes.)